Sterk mobilisering av velgere i USAs evangeliske kirkesamfunn ga George W. Bush fire nye år i Det hvite hus. Denne bevegelsen, som presidenten selv tilhører, påvirket USAs Midtøsten-politikk i Bushs første periode, og vil trolig få sterk innflytelse over denne delen av amerikansk utenrikspolitikk også de neste fire årene.

Guds utvalgte og Midtøsten

“We have a calling from beyond the stars to stand for freedom, and America will always be faithful to that cause.”¹

Tove Bjørngaas er journalist i NRKs utenriksredaksjon, Master of Arts i amerikansk utenrikspolitikk og internasjonal økonomi fra Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University, Washington DC.

TEKST: Tove Bjørgaas

GEORGE W. BUSH har tatt fatt på fire nye år i Det Hvite Hus. Da han i januar holdt sin innsettelsestale til det amerikanske folket, brukte han mye tid på å forklare hvorfor det er USAs oppgave å spre frihet og demokrati til deler av verden som mangler det. Bush nevnte ikke navnet Gud så mange flere ganger enn amerikanske presidenter har for vane å gjøre i slike taler, men som så ofte før brukte han store ord når han talte om at USA har et kall til å kjempe for demokratiske verdier.

I George W. Bush har amerikanerne fått en dypt religiøs president, og kanskje den statslederen i landets historie som mest åpenlyst lar troen på Jesus styre sitt daglige virke. Bush er evangelisk kristen. Det betyr at han mener menneskene kan bli frelst gjennom sin tro. Selv ble Bush aktiv i den voksende evangeliske bevegelsen i USA

som voksen etter en periode med alkoholmisbruk og andre problemer. Han har senere ikke vært redd for å dele historien med andre om hvordan han selv fant Jesus. Det har vært viktig for presidentens suksess. Bush hadde neppe blitt gjenvalgt om ikke hans kampanjestrateg Karl Rove hadde satset så hardt på å få de evangelisk kristne i USA til stemmelokalene i fjor høst.

Mens hele 40 prosent av dem som stemte på Bush i 2000 kalte seg evangelisk kristne, hadde andelen i 2004 steget til over 50 prosent.² USAs hvite, protestantiske velgerne overrasket en hel verden. Valgdeltakelsen var høyere i 2004 enn den hadde vært på flere tiår, og mens mange i Europa trodde det var ungdom og fattige motstandere av Bush som hadde bestemt seg for å stemme, var det i virkeligheten presidentens kjernevelgere som fant veien til stemmelokalene i mye større antall enn før. De evangelisk kristne velgerne sørget for at Bush ble gjenvalgt med klar margin. Og denne gruppen er ingen ubetydelig kraft i den amerikanske befolkningen. Mer enn en tredel av amerikanerne tror på det som står i Johannes' åpenbaring. De tror at Jesus vil komme tilbake til jorden, at de som ikke har trodd på ham vil bli spart.³ 25 prosent av USAs innbyggere er hvite evangelisk kristne, og det er denne gruppen som er kjernen av Bushs støttespillere.

Selv om motstand mot abort og homofile ekteskap var viktige saker for mange av disse velgerne ved det siste presidentvalget, sto også utenrikspolitikk høyt på deres liste over hjertesaker. For USAs evangelisk kristne tolker bibelen mer bokstavelig enn andre protestanter, og de mener USA har en forutbestemt rolle å spille både i Midtøsten og andre steder i

En kvinne fra Southern Baptist Convention ikledd burka. Hun "represents the hopelessness of Muslim women living around the world," ifølge organisasjonens hjemmesider.

verden. Både før, og i enda sterkere grad etter, at USA ble angrepet på hjemmebane og forandret for alltid, har George W. Bush vært deres mann i Det hvite hus.

En guddommelig nasjon

"Unique among the nations, America recognizes the source of our character as being godly and eternal. We have no king but Jesus."⁴

Disse ordene ble ytret av en av Bushs nærmeste medarbeidere i den første presidentperioden, justisminister John Ashcroft. Den dypt religiøse predikantssønnen er mer fundamentalistisk i sin bibel-tolkning enn presidenten, men for å forstå hvordan det evangeliske USA ser på Midtøsten og hvordan grupper innenfor denne protestantiske bevegelsen nå påvirker USAs utenrikspolitikk, er det nødvendig og interessant å se nærmere på uttalelser Ashcroft brukte i en tale til en evangelisk

forsamling i South Carolina. Amerikanske presidenter har til alle tider beskrevet den amerikanske nasjonen som unik og vel-signet.⁵ Men for evangelisk kristne som leser bibelen ofte og grundig er det amerikanske folket noe mer. For dem er USA evig og guddommelig, og noen av dem går så langt som til å tro at amerikanere er guds utvalgte folk på jorden.

For pilegrimene, som kom til USA fra Storbritannia på 1600-tallet og grunnla koloniene i nordøst, var målet å skape samfunn til inspirasjon og eksempel for andre. "Wee shall bee like a citty upon a hill. The eies of all people are uppon us," skrev guvernør John Winthrop i 1630.⁶ Også i dag finnes det amerikanere som mener at USA er det nærmeste en kommer det nye Jerusalem. Disse finnes i den raskt voksende pinsebevegelsen, i baptistsamfunn som har laget megakirker med plass til flere tusen mennesker i flere delstater i sør fordi de er blitt så populære. De finnes ikke minst i den evangeliske bevegelsens politiske fløy, The Christian Coalition, som vokste seg sterk på 1980-tallet. Denne relativt brede nettverksorganisasjonen har karismatiske tv-predikanter som Jerry Falwell, Pat Robertson og Billy Graham som talsmenn, og den viste både i 2000 og 2004 hvilken unik evne den har til å motivere og mobilisere velgere. George W. Bush var den første presidentkandidaten The Christian Coalition offisielt anerkjente som sin offisielle kandidat før et valg.

Bush deler den sterke troen på Jesus med medlemmene i dette nettverket. Innenfor The Christian Coalition er det en utbredt oppfatning av at USA står over andre nasjoner fordi det amerikanske folket er utvalgt av Gud, og mange politiske

analytikere i USA mener George W. Bush deler denne oppfatningen.

For lederne på den kristne høyresiden legger troen på USA som en guddommelig nasjon klare føringer for hvilken utenrikspolitikk landet skal føre. USA må selv lede verden framover og må ikke la seg diktere av internasjonale organisasjoner eller andre land. At FN er en konspirasjon mot USA som står i ledtog med den sekulære kommunismen er en relativt utbredt oppfatning blant innflytelsesrike mennesker innenfor The Christian Coalition. Noen av dem har noen gått så langt som til å sammenligne FN med antikrist.⁷ George W. Bush knyttet tidlig til seg kjente neokonservative rådgivere fra Reagan-tida og var klar på at USA skulle føre en unilateral utenrikspolitikk når det var nødvendig. For å vise at han mente alvor, nektet Bush allerede våren 2001 å undertegne Kyoto-protokollen om utslipp av klimagasser, og han sendte den allerede vedtatte avtalen om stans i atomprøvesprengninger tilbake til Kongressen.

Så kom 11. september 2001, og det mest ydmykende angrepet på amerikansk territorium noen sinne. Midt i sjokket og sinnet ble mange evangeliske republikanerne styrket i sin overbevisning om at Bush er mer enn en vanlig president. Også disse støttespillerne hadde lagt merke til presidentens litt klossete lederstil. De så at han ikke var det mest opplagte lederemnet, og de visste at han hadde havnet i det ovale kontor uten at et flertall av velgerne hadde stemt på ham. Dette måtte være Guds verk, mente noen i den evangeliske bevegelsen. I denne vanskeligste av tider hadde Gud satt inn sin egen til å lede USA. Noen viste til Samuels bok i det gamle testamentet, der profeten Samuel får et kall fra Gud om at

han skal velge sin yngste sønn David til å lede Israel. David er ikke velegnet for oppgaven, men Gud har kalt ham til den. Også George W. Bush selv viste i tiden etter 11. september til historien om David når han skulle beskrive hvordan han så sin rolle som lederen av i krigen mot terror og mot nye fiender.⁸

Kampen mot det onde

“Si til fangene, gå ut, og til dem som er i mørket, kom fram.” Jes 49.9⁹

“You have served our cause. The greatest calling in history,” sa George W. Bush da han i mai 2003 talte til amerikanske Irakstyrker på hangarskipet USS Lincoln foran det etter hvert så kjente banneret med teksten *Mission Accomplished*. Bush takket soldatene for at de hadde tjent landet sitt, men han takket dem også for at de hadde tjent et kall og kjempet mot det onde. Han fortsatte med å sitere fra Profeten Jesaja som sitert ovenfor. Bushs bibelsitat er hentet fra et kapittel hos profeten som ofte brukes av kristne fundamentalister for å vise at det allerede i det gamle testamentet ble slått fast at Jesus skal komme tilbake til jorden.¹⁰

Bush-administrasjonens beslutning om å gå til krig mot Irak kom som et resultat av angrepet på USA 11. september. Angrepet ble begrunnet med at Saddam Hussein produserte masseødeleggingsvåpen. Men Bush mente også at en ikke kunne utelukke at Iraks leder har hjulpet Al-Qaida før terroraksjonen mot USA.

I sin etter hvert så kjente tale om rikets tilstand i februar 2002 lanserte Bush begrepet ondskapens akse, og sa at Irak, Iran og Nord-Korea trolig var i besittelse av masseødeleggingsvåpen. Arkitektene bak denne talen var ikke evangeliske republikanere, men neokonservative rådgivere i

administrasjonen som viseforsvarsminister Paul Wolfowitz, men beskrivelsen av en klar og ond fiende ble godt mottatt i evangeliske miljøer. Ronald Reagan ga i sin tid Sovjetunionen navnet *det onde imperium* og fikk stor honnør fra den evangeliske høyresiden.

Med terrorangrepene mot USA fikk begrepet ondskap en helt ny betydning for millioner av amerikanere. For Pat Robertson, Jerry Falwell og andre predikanter med politisk engasjement, ble det viktig å framheve det terroristene hadde gjort mot USA som ondt. De støttet beslutningen om å gå til krig mot Talibanregimet i Afghanistan, og likte at Bush brukte begrepet “en koalisjon av villige” om landene som støttet USA. Da Bush halvannet år senere fattet beslutningen om å angripe Irak uten FNs velsignelse, var støtten rungende fra det evangeliske USA. Det var minst to grunner til dette.

For det første ville en frigjøring av Irak fra Saddam Husseins grep kunne legge grunnlaget for å oppfylle en viktig profeti i det gamle testamentet. Den ville gjøre det mulig å gjenreise Babylon. Den populære forfatteren Tim LaHaye, som har solgt 55 millioner av sine religiøse romaner om dommedag i USA, foreslår i sin bok «End Times» at Saddams fall og Babylons gjenreisning er blant de viktigste tegnene på at de siste tider er kommet.¹¹

For evangeliske ledere med politisk teft fantes det imidlertid en annen og viktigere grunn til å støtte invasjonen av Irak. Da Sovjetunionens “onde imperium” falt, hadde de mistet sin viktigste fiende i utenrikspolitikken, en fiende som i mange tiår hadde stått i klar kontrast til det gode, frie og utvalgte USA. Derfor var den kristne høyresidens mest karismatiske og berømte

predikanter raskt ute med å offentlig uttrykke sin vrede da islamistiske terrorister styrte fire kaprede fly i USA 11. september 2001. George W. Bush selv kalte terroristene onde, feige og frihetshatende, mens den svært populære tv-predikanten Franklin Graham, som hadde ledet bønnen under innsettelsesseremonien til presidenten et halvt år tidligere, gikk mye lenger. På tv beskrev han islam som “en svært ond og ondskapsfull religion.”¹² Enda lenger gikk en annen predikant. Tidligere leder av den mektige baptistorganisasjonen Southern Baptist Convention med 16 millioner medlemmer og svært nære bånd til Bush-administrasjonen, Jerry Vines, kalte profeten Mohammed “en pedofil besatt av demoner”. Evangelisk kristne amerikanere lot seg imidlertid ikke skremme av disse ekstreme uttalelsene. Da USA invaderte Irak halvannet år senere, svarte 70 prosent av de spurte evangeliske protestantene at islam var en voldelig religion mens 66 prosent mente at islamske ledere planla å skaffe seg verdensherredømme.¹³ Lederne for den evangeliske bevegelsen i USA hadde funnet en ny fiende som det var enkelte å mobilisere til grasrotengasjement mot, og de sluttet sterkere enn noensinne opp om presidenten de mente Gud hadde satt til å lede kampen mot det onde.

Korstog mot islam

“Nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus.” Joh. 1.17

Våren 2003 mottok tusenvis av traumatiserte irakere esker med mat fra organisasjonen The Southern Baptist Convention. På eskene var det klistret en tekst på arabisk – bibelverset Johannes 1.17. Allerede mens krigen i Irak pågikk, kom horder av evangeliske misjonærer til landet der Baby-

lon lå. De kom fra flere organisasjoner. Foruten The Southern Baptist Convention satte The Christian and Missionary Alliance og organisasjonen Samaritan's Purse i gang prosjekter i Irak. Evangeliske misjonsorganisasjoner i USA hadde i flere år drevet en kampanje for å øke aktiviteten i muslimske land. 65 land sto på organisasjonenes ønskeliste over ny misjonsmark, men myndighetene i mange av dem var ikke vennlig innstilt overfor hjelpearbeidere som ville omvende muslimer til kristendommen.

Med invasjonen av Irak åpnet det seg unike muligheter for amerikanske misjonærer. Ikke bare har Irak en stor og delt muslimsk befolkning muslimsk land og en liten, undertrykt kristen minoritet. Organisasjonene så Irak som en god base for å få fotfeste i den arabiske verden. Så snart George W. Bush erklærte krigen mot Irak for over i mai 2003 begynte de å sende misjonærer til landet. En av organisasjonene sendte også hundretusener av kopier av evangeliserende videofilmer med arabisk kommentar. En annen planla å starte en evangelisk tv-kanal i Irak så snart infrastrukturen var noenlunde i orden. Islamske ledere i USA sendte protestbrev til Det hvite hus da de fikk rapporter om misjonsorganisasjonenes aktiviteter, men de ble ikke hørt.

Hjemme i USA tok evangeliske talsmenn stadig sterkere ord i bruk i sin kritikk av islam.

Da tv-predikanten Jerry Falwell kalte profeten Mohammed for terrorist nådde det forsida i avisen The Washington Post. Men presidenten pressetalsmann Ari Fleischer nektet å ta avstand fra uttalelsen da han ble konfrontert med den.¹⁴ I stedet fortsatte den amerikanske presidenten å kalle

krigen mot terror et korstog. Han brukte stadig bibelsitater i sine taler om situasjonen i Irak, og da Bagdad falt og krigen ble erklært vunnet takket Bush altså soldatene for at de hadde tatt imot kallet. Bush-administrasjonen og spesielt valgkamp-

Etter 11.9 ble mange evangeliske republikanere overbevist om at Bush var utvalgt av Gud til å lede USA.

staben til presidenten skjønte etter hvert at ikke var nødvendig å ta avstand fra nedsettende uttalelser om muslimer som kom fra evangeliske miljøer. Motstanden mot krigen i Irak var økende både innad i USA og i Europa, men Bush-administrasjonen la verken om kursen eller sin retorikk. Da valgresultatene fra delstatene tikket inn om kvelden 2. november i fjor, ble det tydelig for en hel verden at strategien hadde reddet presidenten. Velgerne i det protestantiske og republikanske hjertet av USA støttet presidentens kall og korstog. De likte å høre at Gud var med dem i saken, og for mange lød det fornuftig at de som hadde angrepet USA tre år tidligere var onde og at deres religion var ondskapsfull. Mange Bush-velgere fra evangeliske miljøer hadde sendt sine sønner og døtre til Irak. For disse var det enda viktigere å høre at soldatene hadde tatt imot et kall. Nå ventet velgerne på administrasjonens videre planer for korstoget mot det onde.

Alt for Israel

Grunnlaget for den evangeliske bevegelsens engasjement for utenrikspolitikk generelt og Midtøsten spesielt har alltid

vært behovet for å støtte Israel. For kristne som tror at Jesus skal gjenoppstå og komme tilbake til jorden, har det stor betydning hva som skjer med territoriet og folket i Jesu fødeland. For at profetien om Jesu tilbakekomst skal oppfylles, må det jødiske folket vende tilbake til Israel.

Fjernsynspredikanten Franklin Graham beskrev islam som "en svært ond og ondskapsfull religion".

Dermed må også deler av de okkuperte områdene, særlig Vestbredden, fullt og helt bli jødernes. Støtte til Israel har i flere tiår stått øverst på lista over utenrikspolitiske saker den evangeliske bevegelsen i USA er opptatt av. Denne støtten har ikke avtatt etter 11. september. I stedet har USA og Israel fått en tydelig felles fiende i islamske militante grupper, og Bushs evangeliske støttemiljøer er betrygget av at Israel er USAs nære allierte i kampen mot terror.

George W. Bush har ført en mer Israel-vennlig politikk enn sin far både fordi denne linjen er viktig for å tilfredsstille store velgergrupper, og fordi han selv i kraft av sin tro har et annet syn på Israel enn Bush senior hadde. George W. Bush tok avstand fra Yasser Arafat og har beskrevet den sittende administrasjonen i Israel som nære allierte. De få gangene han har kritisert Israel, har protestene raskt haglet inn fra det evangeliske miljøet. Da USA i april 2002 støttet kravet fra andre land om at Sharon måtte trekke israelske tanks ut av byer på Vestbredden, arrangerte Jerry Falwell raskt en e-post-kampanje til Det hvite hus. Ifølge Falwell selv fikk Bush-adminis-

trasjonen 100.000 e-postmeldinger i løpet av et par dager. Bush gjentok ikke kritikken av Sharon.¹⁵

Jødiske velgere i USA har tradisjonelt støttet sterkest opp om det demokratiske partiet, men ikke overraskende har Bush fått flere jødiske stemmer enn sine republikanske forgjengere. Dette har vært viktig for presidenten også for å sikre seg noen av pengene jødiske grupper gir til demokratenes presidentkandidater. I 2000 stemte 19 prosent av jødene på Bush, i 2004 hadde prosentandelen økt til 25 prosent. Ingen annen etnisk eller religiøs gruppe økte sin oppslutning om Bush med en så høy prosentandel.¹⁶ Samarbeidet mellom jødiske og evangeliske lobbygrupper i USA er også blitt sterkere de siste årene. Etter angrepene 11. september så mange velstående, evangelisk kristne i USA det også som viktigere å støtte folket i Israel. Gjennom bare en av sine organisasjoner ga de 140 millioner kroner til prosjekter i Israel bare i 2002.

Sympatien med Israel og samarbeidet i kampen mot terror kan komme til å styrke samarbeidet mellom den evangeliske bevegelsen og jødene i USA i Bushs neste fire år, men det finnes et iboende problem i samarbeidet mellom disse gruppene. For den som tolker bibelen bokstavelig, er det ikke bare en forutsetning for Jesu komme at det jødiske folket vender tilbake til Israel. Jødene må også omvendes til kristne slik at de kan ta imot Jesus og bli frelst. Dette er naturlig nok umulig for jødiske grupper i USA å være enige i. En spørreundersøkelse blant evangelisk kristne i USA viser imidlertid at mange ikke tolker bibelen så bokstavelig. Selv om et flertall tror at Jesus vil gjenoppstå i Israel, oppgir mer enn 50 prosent at de synes det er viktig å støtte

Tidligere justisminister John Ashcroft: "Unique among nations, America recognizes the source of our character as being godly and eternal. We have no king but Jesus."

Israel simpelthen fordi Bibelen sier at Israel er hellig.¹⁷ Dermed kan det virke som de evangeliske velgerne til Bush er fornøyde så lenge presidenten fører en Israel-vennlig politikk. De har stor og økende sympati med Israel, i alle fall så lenge de forblir overbeviste om at USA og Israel kjemper mot den samme fienden.

Et nytt Midtøsten-initiativ

Presidentvalget i USA i fjor viste med all tydelighet at høyredreiningen i amerikansk politikk som begynte på 1980-tallet fortsetter. Terroraksjonen 11. september 2001 har også gitt høyrepolitikk med sterke religiøse undertoner flere tilhengere og større aksept i USA. Mens kløften mellom Europa og USA er blitt dypere på grunn av USAs aggressive utenrikspolitikk og manglende respekt for FN og internasjonale avtaler, er det nettopp Bushs beslutsomhet og appeller til amerikanernes gudstro og

selvfølelse på hjemmebane som ga ham fire nye år i presidentstolen. Det er pressgruppers evne til å mobilisere velgere som virkelig betyr noe i amerikansk politikk. Her har den evangeliske bevegelsen lyktes. Støtten fra det evangeliske USA er bare blitt sterkere etter at bevegelsen har sett hva de har fått ut av presidenten. George W. Bush snakker ofte og mye om hva det betyr for ham at velgere ber for ham og deler hans tro på Jesus. Det nære forholdet og idéfellesskapet mellom administrasjonen i Det hvite hus og den evangeliske bevegelsen vil fortsette å spille en viktig rolle i amerikansk politikk i Midtøsten. Bush vil i sin nye presidentperiode særlig måtte ta hensyn til den evangeliske lobbyen i to saker.

Bushs kjernevelgere vil fortsatt kreve sterk støtte til Israel. Det ble opprør i flere evangeliske lobbygrupper da Bush støttet Sharon-regjeringens tilbaketrekningsplan fra Gazastripen. Opprøret roet seg imidler-

tid etter et møte i Det hvite hus der det ble gjort klart for de religiøse lederne at Gaza har liten bibelsk betydning. En høyreorientert Israel-politikk der landet er USAs klare allierte i krigen mot terror og der administrasjonen må vise varsomhet med hva den lover det palestinske folket kan imidlertid

Med terrorangrepene mot USA fikk begrepet ondskap en ny dimensjon for millioner av amerikanere.

ventes. Bush har sagt at han har forventninger til palestinerne nye president Mahmood Abbas og nye fredssamtaler med Israel. Her vil han trolig møte motstand fra The Christian Coalition som var sterkt imot veikartet for fred og ikke minst FNs og EUs rolle i arbeidet. Det vil bli spennende å se hvor sterke hensyn Bush må ta til evangeliske bevegelsen i dette spørsmålet.

For det andre har Irak vist seg å være en langt farligere misjonsmark for de evangeliske kristne i USA enn det de hadde ventet. I slutten av januar kom en statistikk som viste at mer enn 220 amerikanske sivile er blitt drept i landet siden Irak-krigen sluttet, og flere misjonsorganisasjoner er blitt tvunget til å trappe ned sin virksomhet. Deler av den evangeliske bevegelsen ønsker seg imidlertid trolig ny misjonsmark i muslimske land. Bush-administrasjonen ga dem derfor mye håp med sitt utvidede Midtøsten-initiativ som ble lansert vinteren 2004. The Greater Middle East Initiative skal ifølge Bush-administrasjonen spre demokratiske verdier og frihet til mange land i Midtøsten. Planen, som offisielt ble

presentert på G8-møtet i USA i fjor vår, vil USA bruke til å fremme økonomisk og politisk reform i den arabiske verden, Iran, Tyrkia, Israel, Pakistan og Afghanistan. USA ville ha G8-landene med på å gi disse landene økonomisk støtte til alfabetisering av befolkningen, til å styrke demokratiske elementer i det sivile samfunn, til å styrke medier, kvinneorganisasjoner, og til tiltak for liberalisering av handel og investeringspolitikk. Et utkast til planen som lekket ut i arabiske medier i februar 2004 ble tolket som nok en skritt i det arabiske kommentatorer beskriver som USAs sivilisasjonskrig mot den muslimske verden¹⁸, og G8-landene ga forslaget en lunken motakelse på toppmøtet noen måneder senere.¹⁹ Forslaget har imidlertid fått gehør på den kristne høyresiden i det republikanske partiet, og det er mye som tyder på at Bush vil ta planen fram igjen og forsøke å sette den ut i livet i løpet av presidentperioden. I sin andre innsettelsestale ga Bush utenrikspolitikken stor plass og rollen USA skal spille for å spre frihet og demokrati også de neste årene, enda større plass. "By our efforts, we have lit a fire as well, a fire in the minds of men. It warms those who feel its power, it burns those who fight its progress, and one day this untamed fire of freedom will reach the darkest corners of our world."²⁰ Formuleringen om den brennende ilden som skal spres til verdens mørkeste avkroker ble ikke godt mottatt i arabisk presse. Men trolig fant mange av Bush egne trosfeller håp og motivasjon i denne uttalelsen.

De evangeliske støttespillerne til George W. Bush ønsker seg både mer handling og mer ildfull retorikk om det gode og det onde fra sin president de neste fire årene. Mye tyder på at deres bønner vil bli hørt slik

de ble det i Bushs første periode. For dem er USAs 43. president bokstavelig talt som sendt fra himmelen. Som en av lederne deres uttrykte det nylig. "He's not just your typical politician who understands us. He's one of us." 21

• f •

- 1 George W. Bush i tale utenfor Det hvite hus 19. januar 2005 – dagen før innsettelsesseremonien for hans andre periode.
- 2 Kaplan, Esther: «With God on their side», The New Press, New York 2004.
- 3 Brooks, David: «On Paradise Drive», Simon & Schuster, New York 2004.
- 4 Toobin, Jeffrey: "Ashcroft's ascent" i The New Yorker 15. april, 2002. Ashcroft sa dette i en tale på Bob Jones University i South Carolina som er kjent for å utdanne prester og andre medarbeidere til evangeliske kirkesamfunn.
- 5 Lott, Davis Newton: «The Presidents Speak», Henry Holt and Company, New York 1994.
- 6 Mc Dougall, Walter A: «Promised Land, Crusader State – the American encounter with the world since 1776», Mariner Books, Boston 1997.
- 7 Kaplan, Esther: «With God on their side», The New Press, New York 2004. Kaplan viser blant annet til den populære forfatteren Tim LaHayes romaner.
- 8 Ibid.
- 9 I denne passasjen hos Jesaja i det gamle testamentet vitner profeten om sitt kall fra Gud om å få folket i Israel på rett vei.
- 10 Kaplan, Esther: «With God on their side», The New Press, New York 2004.
- 11 Ibid.
- 12 Ibid.
- 13 Undersøkelser utført av nettmagasinet Beliefnet.com og av The Ethics and Public Policy Centre. En annen undersøkelse utført av meningsmålingsinstituttet Pew Research Center for the People and the Press i 2002 fant at hvite protestanter i evangeliske kirkesamfunn hadde en langt større mistro til islam enn noen annen gruppe i det amerikanske samfunnet.
- 14
- 15 Kaplan, Esther: «With God on their side», The New Press, New York 2004.
- 16 Diverse: "Jewish vote a key factor in narrow Bush victory", www.israelinsider.com, 3. november 2004.
- 17 Kaplan, Esther: «With God on their side», The New Press,

New York 2004, s 25.

- 18 Huntington, Samuel. "A Clash of Civilizations", Foreign Affairs, vol. 73, no.3. 1993.
- 19 Gambill: Gary C.: "Jumpstarting Arab Reform: The Bush Administration's Greater Middle East Initiative" i Middle East Intelligence Bulletin. Vol 6. No. 6-7 June/July 2004.
- 20 Bush, George W. "Inaugural address", 20. januar 2005. www.whitehouse.gov.
- 21 Tumulty, Karen and Matthew Cooper: "Does Bush owe t h e Religious Right?" på CNN.com, 31. januar 2005.